

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AŠO) XLIV (38)

Štev. (No.) 33

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

22. avgusta 1985

DRAGA 85

V posebno lepi in hkrati otožni tržaški jeseni, včasih celo sredi razposajene burje, potekajo že tradicionalni študijski dnevi v Dragi. Ta srečanja slovenskega uma in srca, s primorskim prizvokom a istočasno s svetovno perspektivo današnjega slovenskega utripa, se vršijo že celo vrsto let v bližini Bazovice v pristrčni in gostoljubni vasi Dragi. Ta demokratski forum v zamejstvu, ki letos obhaja 20-letnico ustanovitve, je bil poklican k življenju po zaslugi Društva slovenskih izobražencev v Trstu.

Primorski avtor je zapisal kot spominske misli na letošnjo Drago, katere bo potekala od 30. avgusta do nedelje 1. septembra: „Povojni slovenski svet je udarjen z molkom: iz strahu, iz pomislekov, iz zadrege, iz preračunljivosti“. Srečanja v Dragi pa so se rodila v ljubezni do resnice. V teku let so si organizatorji Drage zahtevali jasno in odločno pot; ti študijski dnevi so postali simbol demokracije in ljubezni do vsega slovenskega.

Uspehi, ki jih žanje ta svobodna tribuna, v Trstu na srečanjih v Peterlinovi dvorani in v prijetnem parku Finžgarjevega doma na Opčinah, razodevajo živo prisotnost slovenskega duha, ki je močnejši kot so zgodovinske postavljene meje med matično, zamejsko in zdamsko Slovenijo.

Ob tem pomembnem jubileju se z občudovanjem spominimo na vse tiste primorske Slovence, ki poleg marljivega in številnega dela, ki ga vršijo na mnogih področjih slovenskega tržaškega življenja, poskrbijo za pripravo in kvaliteten potek Drage. Tu velja posebno priznanje kulturnikom kot so Martin Jevnikar, Sergij Pahor, Saša Martelanc, Maks Šah, Drago Legiša in drugi. S posebno hvaležnostjo pa se ob tej 20-letnici spominjajo vsi Slovenci pokojnega Jožeta Peter-

lina, ki je dal pobudo za ustanovitev teh študijskih dni ter jih požrtovvalno spremljal in vodil v prvem desetletju.

V teh plodovitih 20. letih obstoja so na srečanjih v Dragi odmevale misli desetine slovenskih intelektualcev vseh koncev sveta. Zastopane so bile vse tri Slovenije. V bogatih predavanjih, razveščenih v luči različnih gledanj in izkustev, so se vrstile v teh dveh desetletjih raznovrstne teme iz vseh področij slovenskega javnega življenja. Gospodarstveniki, zgodovinarji, politiki, družboslovci, filozofi, kulturniki in psihologi so v Dragi izrazili svoje misli z znanstveno resnostjo in s pogledom na bodočnost slovenskega naroda. Kot je naravno je bilo med publiko posebno zanimanje za zamejske in manjšinske probleme Slovencev v Italiji in Avstriji. Vendar je zaslediti iz seznama predavanj, ki so se vršila v Dragi, da so njeni organizatorji imeli vedno pred očmi skupni blagor slovenskega naroda v svobodni bodočnosti. Vidni predstavniki slovenskega verskega in kulturnega življenja (ti zadnji iz neuradnih krogov) in matični domovini so bili velikokrat povabljeni kot predavatelji. Osebnosti kot dr. France Rode, dr. Tone Stres, Vinko Ošlak, Franček Križnik, prof. France Perko so presenečali v svojih izjavah in dokazali, da je v matični Sloveniji mnogo samostojnih in prepričanih mislecev.

Zdamska Slovenija — čeprav ne toliko zastopana kot ostali dve — je imela priložnost, da je prikazala svoje poglede in stvarnost, v kateri živi. Dr. Toussaint Hočvar, dr. Ludvik Vrtačič (dvakrat), dr. Alojzij Suštar, Lev Detela, dr. Jože Velikonja (dvakrat), dr. Peter Urbanc, dr. Andrej Kobal, dr. Lojze Ambrožič, dr. Ljubo

Sirc in dr. Katica Cukjati so pričali o eksistenci in bogastvu „ignoriranega zdomstva“.

Številna publika raste na srečanjih v Dragi iz leta v leto. Obiskovalci iz zamejstva in matične Slovenije, iz ostalih evropskih držav in Severne Amerike ter celo iz Avstralije razodevajo, da so ti študijski dnevi sodobni in zanimivi. V veliki meri je uspeh vsakoletne Drage odvisen od predavateljev. Imajo pa prav tako pomembno vlogo številni obiskovalci, ki se javno udeležijo diskusije, bolje rečeno razgovorov, v katerih svobodno izražajo svoje zaključke, pomisleke ali opombe. Draga je pa tudi v teh treh dneh kulturne svežine in družabnega vzdušja izredna priložnost za osebne stike in izmenjavo misli. Kar nam največkrat dokazuje, da pristna ljubezen do domovine razbini geografske in zgodovinske meje med svobodnimi Slovenci.

Mislím, da se vsi Slovenci v svetu veselimo tega pomembnega jubileja Drage. 20-letnica tržaškega kulturnega slavlja pa sovpada s 40-letnico našega slovenskega zdomstva. Upoštevajoč to zgodovinsko dejstvo se bo prvo predavanje v Dragi '85 razvijalo v okviru teme „Štirideset let slovenskih daljav in bližin“. Kot je zapisano v letošnjem biltenu Drage 85 obujajoč misli, ki so nagibale (primorski) ustanovitelje pri teh študijskih dnevih: „Po letih tujega nasilja, domačega sovraštva in splošnega malodušja se nam je srčno zahotelo po zelenem času upanja, prenove in pogumnega pogleda nazaj in naprej, vase in v svet.“

Naj bi Društvo slovenskih izobražencev praznovalo to 20-letnico Drage in nove jubileje v času, ko se že približuje XXI. stoletje, v istem duhu ljubezni do resnice, demokracije in slovenskega naroda. To je odkritosrčna želja Slovencev v Argentini. Pogumno naprej in mnogo uspehov!

dr. Katica Cukjati

Helsinki in Evropa

Deset let je preteklo, odkar so v prvih dneh avgusta 1975 podpisali z veliko slovesnostjo tako imenovani „končni akt“. Konference za varnost in sodelovanje v Evropi v finskem glavnem mestu Helsinkih. Listino je s podpisih vrhovnih predstavnikov vseh 33 evropskih držav, plus Združene države Amerike in Kanade, odobrila vsa Evropa v katero se šteje tudi Sovjetska zveza. Kot protiutež je na strani svobodnega dela razdeljene Evrope podpisala Amerika, ki je nosila pred 10 leti in danes nosi soodgovornost za usodo evropskega kontinenta zaradi zgrešene politike predsednika Roosevelta in prvega ministra Churchilla nasproti Stalinu v Jalti, februarja 1945.

Ko je bila na pritisk Sovjetov in z njihovo vojaško silo premagana Nemčija dokončno razdeljena z ustanovitvijo Vzhodno-nemške komunistične republike pod sovjetsko okupacijo, dejansko ni bilo mogoče misliti na evropsko mirovno pogodbo, ki naj bi sporazumno uredila državne meje in zagotovila narodom svobodno in mirno življenje po strahotnem trpljenju zadnje vojne; pri tem pa z mirovno pogodbo, ki je mednarodni državno-pravni akt najvišjega reda (treaty), legalno potrdila delitev Nemčije. Zato pa je Moskva po Stalinovi smrti že l. 1954 začela propagirati načrt za vseevropsko varnostno konferenco. Ker na zapadu ni bilo zadovoljivega odmeva na rusko idejo, se je stvar vlekla celih 20 let, a Rusi niso odnehali, dokler ni bil njihov načrt razčiščen, kaj pravzaprav naj taka konferenca doseže, kdo naj se je udeleži in še nekaj drugih vprašanj, nakar je bila l. 1973 sklicana v Helsinke.

Točen legalni status konference še danes ni jasn. Dejansko se smatra bolj za ugotovitev pristankov k neki formuli stanja in sodelovanja, kot za eksekutivni sporazum, kaj šele za formalno pogodbo. Kot posledica tega, konferenca ni določila prisilnega mehanizma za izpolnjevanje dogovorov, ampak samo nove konference za periodični pregled izpolnjevanja helsinkiških sklepov.

Končni akt je razdeljen v tri oddelke, ki jih imenujejo košare. V prvi košari so navedena načela teritorialne nedotakljivosti (z drugo besedo: vzete so bile na znanje obstoječe meje), nevmešavanje v notranje zadeve drugih narodov (se pravi: popolna samovolja vladajočih znotraj države), v isti sapi pa spoštovanje človekovih pravic glede svobode misli in verovanja. Da se prepreči vsak presenetljiv napad, mora vsaka država vnaprej napovedati planirane vojaške vaje in pristati na izmenjavo opazovalcev. Druga košara govori o sodelovanju na gospodarskem, znanstvenem in tehnološkem področju, s

tistimi, ki so vedeli, in onimi, ki niso vedeli?! Vprašujemo se, če bi tisti, ki niso vedeli, le zvedeli; ali bi kaj drugače počeli? Kaj bi se zgodilo, če bi vedeli, kot so vedeli vaški stražarji, domobranci, četniki in drugi protikomunistični borci in se prav zato, ker so vedeli, uprli revoluciji. Saj je bil protikomunističen tisk pred vojno in med vojno poln pričevanj o komunističnem terorju od oktobrske revolucije naprej! Danes so tisti, ki so vedeli leta 1942, zločinci, tisti, ki tedaj niso vedeli in so zvedeli šele leta 1948 pa narodni heroji!

Kdo naj verjame v tako sprenevedanje?

Hafner nadaljuje: „Tudi tisti starejši in izkušenejši komunisti, ki so nekaj vedeli o tem, so raje molčali, da nam ne bi jemali še kako potrebega zaupanja in borbene morale. In prav so imeli!“

Menimo, da je vsak komentar odveč.

čimer se pospešuje svobodna trgovina. V tretji košari, za katere vsebino so se najbolj vneto borile na konferenci države svobodnega zapada Evrope in obeh prekmorskih dežel, je polno lepega govora o osnovnih človekovih pravicah, kakor svobodno širjenje informacij, idej in neovirano gibanje oseb znotraj države in čez njene meje; s tem hoče omogočiti izmenjavo kulturnih in vzgojnih vrednot med narodi.

Daljnovidni ljudje so že pred 10 leti zelo resno dvomili v izpolnjevanje naštetih sporazumov, zlasti onih v tretji košari, od strani Sovjetske zveze in njenih satelitov. Izkazalo se je že na prvi kontrolni konferenci l. 1977 v Beogradu, da Sovjetska zveza helsinkiških dogovorov ne jemlje resno, posebno tistih ne, ki so obsežni v tretji košari. Izkazala se je tudi za upravičeno domneva, da je šlo Sovjetom predvsem za pristanek svobodnih evropskih držav in Amerike, na status quo v Evropi, ki ga je na podlagi svojevoljne interpretacije sklepov v Jalti uveljavil Jožef Stalin.

To resnico so potrdile tudi naslednje kontrolne konference v Madridu, ki se je vlekla od 1980 do 1983 in v Stockholmu, ki se je začela lansko leto in se še ni zaključila. Naslednja je predvidena l. 1986 na Dunaju. Na vseh teh konferencah je slišati ostre pritožbe svobodnih narodov, posebno Amerike, da Sovjetska zveza ne samo, da ne spoštuje v Helsinkih sprejetih sklepov glede človekovih pravic, marveč te pravice še v razširjeni meri zatira z nasiljem. V mnogih državah podpisnicah so se ustanovili posebni odbori, da bi kontrolirali izpolnjevanje dogovorov, tako tudi v Sovjetski zvezi. A partija je napravila kratek a učinkovit ukrep: vse voditelje nadzornega odbora v Moskvi je poslala v prisilna delovna taborišča, kar pomeni zapor, med njimi Jurija Orlova in Anatolija Ščaranskega, nakar se je moskovski nadzorni odbor razšel spriču stalnega slabšanja v spoštovanju človekovih pravic. Takšna je situacija v Sovjetski zvezi danes.

Mnogi ljudje v Evropi in Ameriki mislijo, da je bil helsinkiški sporazum med demokratskimi in diktatorskimi državami v Evropi prava skaza. Takratni ameriški predsednik Gerald Ford in njegov prošluli državni tajnik (zunanj minister) Henry Kissinger sta pričakovala, da bo „Konferenca o varnosti in sodelovanju v Evropi“, kakor so jo uradno imenovali, utrdila in pospešila uresničenje njihovih sanj o detenti, tedaj na vrhuncu svojega razvoja; a hitro se je izkazalo, da so bile to le sanje. Kajti mednarodni položaj se je od podpisa akta dalje slabšal, z vojaškim vdorom Sovjetov v Afganistan pa je dobila detenta smrtni udarec. Vendar v Združenih državah prevladuje mnenje, da ima helsinkiški akt tudi svoje dobre strani, čeprav je Sovjetska potegnla glavni dobiček s pristanom svobodnega sveta na status quo. Ustvarjen pa je javni forum, prek katerega in na osnovi katerega je demokraciji mogoče javno kritizirati diktatorske metode za železnim zastorom, kar spravlja vladodržce tamkaj v njim zelo neljubo defenzivo in jim škoduje. Gotovo je pozitiven tudi sporazum glede vojaških manevrov, katerih načrtovanje se mora javiti, če se vsaj udeležijo 25.000 mož. Amerika vztraja pri predlogu, da naj bo objava obvezna že pri udeležbi 6.000 vojakov. Tudi predlaga obvezno pravico udeležbe opazovalcev na teh manevrih in njih prosto gibanje. Dvomljivo je, da-li bo ta zahteva Amerike kaj zalegla.

Svobodna Evropa z Ameriko vred se je v Helsinkih oprijela slamnate bilke, ker polnega snopa še zdaleč ni bilo mogoče doseči. Pravijo, da je boljše nekaj kot nič. Kam bo politika slamnate bilke pripeljala in kdaj je bo konec?

L. P.

Zareklo se mu je

Predsednik republiške skupščine Slovenije Vinko Hafner je na slavnostni seji RK SZDL govoril zelo odkrito: (glej Delo, 29. aprila 1985)

Cela vrsta njegovih trditev dokazuje, da jim gre za nohte, tako ekonomsko, kakor politično. Ves govor je posejan z izrazi kot „napredek... je po 40 letih precej oddaljen od popolnega uresničenja proklamiranih družbenih ciljev“, „nedosledno uveljavljanje samoupravnih socialističnih proizvodnih odnosov“, „nezadostno poznavanje ali neupoštevanje nekaterih objektivnih razvojnih

zakonitosti“, „čezmerna poraba vseh vrst“, „povečano zadolževanje v tujini“, „resen zastoj načrtovane družbene proizvodnje“, „nobena revolucija... ni zagotovila sodelujočemu ljudstvu vseh tistih pridobitev, ki so jih napovedali njihovi pobudniki“, „marsikaj nesmotrnega“, „smo se znašli v resni gospodarski in v mnogočem tudi družbeni krizi“.

Vrh njegovega izvajanja in važno priznanje, za katerega se verjetno sam ni zavedel, pa je odstavek, ki ga ponatiskujemo v celoti:

„...očitajo komunistom, da niso

vzpodbujali narodnoosvobodilne borbe iz rodoljubnih nagibov, temveč zato, ker sta to zahtevala Kominterna in Stalin, in pa zato, da bi pod krinko narodnoosvobodilnega boja sprožili državljansko vojno za oblast komunistov in nekakšno stalinistično ureditev...“

„Jasno je, da je v razmerah leta 1941 v okupirani Evropi naša oborožena vstaja lahko postala stvarnost šele po Hitlerjevem napadu na Sovjetsko zvezo in da je bil naš boj vseskozi tesno povezan z osvobodilnim bojem sovjetskega ljudstva...“

Tu se je Hafnerju zareklo: Čisto jasno pove, da so komunisti stopili v boj šele po napadu Hitlerja na Sovjetsko zvezo, s čimer daje prav kritikom, ki jih v prvem odstavku zavrača. Še bolj važno pa je priznanje, da v tistih razmerah po napadu osi na Jugoslavijo upor ni bil možen. Torej to, kar smo mi vedno trdili. In zato smo bili zanje izdajalci in zločinci, in kar je še podobnega. Torej so bili isto tudi komunisti, ki so mislili isto, kakor priznava sam Hafner!

Naše mnenje je bilo, da bo upor možen, ko bomo lahko nastopili skupaj z zavezniki — zapadnimi zavezniki. Za komuniste pa je bil upor možen — in nujen, ko je bila v nevarnosti Sovjetska zveza!

TDml

NISO VEDELI?

Partijci se na razne načine izgovarjajo za svoje početje med vojno in revolucijo. Vinko Hafner, predsednik republiške skupščine pravi (Delo, 29. aprila, 1985): „Res je, da smo tedaj komunisti, partizani in aktivisti zaupali Stalinu... Nič pa nismo vedeli o stalinističnem despotizmu in njegovih hudih družbenih izidih.“

Torej naj bi bila revolucija in OF plod usodne nevednosti?! Boj med

Med nas je usekalo...

Ob 40-letnici našega begunstva

Tisk

Nekajkrat smo že omenjali Slovensko begunsko tiskarno v Peggezu odn. v Spittalu. Iz skromnih začetkov na vetrinjskem polju, kjer smo na podstrešju neke hiše na ročni razmnoževalni aparat tiskali prvi begunski list, se je po preselitvi v Peggez ta tiskarnica razširila in z leti postala pravo podjetje, ki je v Peggezu in pozneje v Spittalu zaposlovala 10 ljudi. Tiskarno je z veliko spretnostjo vodil dr. Franc Blatnik; tehnično stran pa je ves čas odlično obvladoval Marjan Hočvar. Kot ilustratorja sta v tiskarni v Peggezu delala Alojzij Zagar in Stanko Snoj. Ni bilo niti lahko niti majhno delo, kar je ta tiskarna opravila.

O periodičnem tisku je naš Koledar prinesel že obširno razpravo, zato se to pot omejimo samo na tisk knjig in brošur. Tiskarna je ves čas bila v veliko pomoč tudi vsem našim begunskim šolam, ker je tiskala potrebne šolske knjige, do katerih v tuji deželi sicer nikoli ne bi prišli, zlasti pa ne v raz-

merah, v kakršnih smo se kot begunci nahajali.

Leta 1945. je bilo v Peggezu natisnjeno za ljudsko šolo nujno potrebno „Prvo berilo“ (14 strani v 200 izvodih). Dalje je tiskarna v tem letu natisnila še „Slovensko šitanko za ljudske šole“ (16 strani v 300 izvodih), pesniško zbirko „Štiri cvetovi“, posvečeno spominu padlih domobrancev.

Lastno tiskarnico je imela tudi šentviška begunska skupina, ki je po svojem prihodu v Spittal začela tiskati tudi knjige in brošure. Tiskarno je vodil izredno marljiv prof. Ivan Sever, kot ilustratorji pa so sodelovali: Rudi Hirschegger, Franc Holozan in I. Žitnik.

Po preselitvi lišenske begunske skupine v Spittal sta se obe tiskarni združili in je delo složno potekalo naprej.

Z gotovostjo lahko postavimo trditve, da je skupna naklada vseh tiskanih del, ki jih je izvršila Slovenska begunska tiskarna v Peggezu in v Spittalu, če odračunamo periodičen tisk, znašala okrog 25.000 izvodov.

(Koledar Zbornik Sv. Sl. 1953, str. 120.)

AVSTRALIJA

(Nad. s 3. str.)

ske vojske in vetrinske tragedije. Z jasno besedo povedo, kaj je narobe z režimom v domovini.

Za žrtve junija 1945 so darovali mašo v Sydneyu 19. junija, nato pa so imeli v dvorani spominsko komemoracijo in čajanko.

V Baragovem domu v Melbourneu so imeli na praznik Srca Jezusovega mašo za slovenske žrtve, pobite po koncu vojske. V prošnji za pokoj pobitih so prosili tudi za milost spreobrnjenja tistih, ki so to zakrivali, slovenski narod pa naj počaka spravo in mir.

V Mislih objavlja p. Bazilij poročilo o argentinskih ekonomskih problemih in zaključuje: „Občudujemo naše rojake v Argentini, da kljub vsem finančnim težavam še izdajajo tednik in številne druge liste ter knjige. Če se razmere ne bodo uredile, se gotovo sprašujejo: Kako dolgo še?“

Slovensko radijsko uro imajo v Adelaidi vsako drugo in četrto sredo v mesecu na etnični radijski postaji in jo prireja slovensko versko predstavo.

Senator Miša Lajovic je zaključil svojo desetletno dobo v avstralskem senatu. Član izvršnega odbora Liberalne stranke za državo N.S.W. je po dveh kandidaturah v stranki uspel in postal državni senator, prvi med prišelenci neangleškega rodu. Dne 25. oktobra 1978 je imel v senatu dolg govor o Sloveniji, kjer je razjasnil pojme in načela (govor smo takrat objavili v Svobodni Sloveniji). Vedno je ohranil stike s slovenskimi rojaki in se udeleževal njih prireditev. Zanimivo, da je voditeljica slovenske radijske oddaje v Melbourneu imela doma sitnosti zaradi intervjuja z njim, čeprav radio plačuje Avstralija. Tudi mi se mu zahvaljujemo za vse, kar je Slovincem pomagal s svojega odgovornega mesta, in mu želimo še naprej uspešno delovanje.

V časopisu The Camberra Times je 4. julija napisal članek Frank Cranston o vetrinski tragediji brez olepšavanja in ali zamolčevanja. Tudi je časopis objavil sliko Franca Erpiča, ko je ponesel venec k spomeniku padlim vojakom v spomin na 12.000 Slovencev, vrnjenih in pobitih po končani vojni.

Za Sklad za Dom počitka so do-

AUDIOVIZUAL

„JAZ PA POJDEM
NA GORENJSKO“

v Slomškovem Domu

31. avgusta ob 20. uri.
Na razpolago večerja.

OBVESTILA

SOBOTA, 24. avgusta:

Redni pouk Slovenskega Srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15.

XVI. Pevsko-glasbeni večer SDO in SFZ v Slovenski hiši ob 20.30.

NEDELJA, 25. avgusta:

Obletnica Zavetišča dr. Gregorija Rožmana. Ob 11.30 sv. maša, nato skupno kosilo.

Mladinski dan v Carapachayu.

slej nabrali v Melbourneu nad 400.000 avstralskih dolarjev. Upajo, da kmalu prično z zidanjem. Zemljišče že imajo.

SOBOTA, 31. avgusta:

V Slovenski hiši družabna prireditev z žrebanjem srečk za Slovensko hišo.

V Slomškovem domu ob 20. uri avdiovizual: „Jaz pa pojdem na Gorenjsko“. Na razpolago večerja.

Predavanje dr. Milana Komarja v okviru SKAS-a in Visokošolskega tečaja ob 16. uri v mali dvorani Slovenske hiše.

NEDELJA, 1. septembra:

V slovenski cerkvi Marije Pomagaj ob 9.30 sv. maša za generalom L. Rupnikom, poveljnikom slovenskega domobranstva in dr. L. Hacinom.

SOBOTA, 7. septembra:

Redni pouk Slovenskega Srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. Dan Zveze slovenskih mater in žena. VIII kulturni večer SKA v Sloven-

ski hiši ob 20: dr. Marko Kremžar: Michel Novak, teologija gospodarstva. Visokošolski tečaj v Slovenski hiši ob 16. uri.

NEDELJA, 8. septembra:

Mladinski dan v Našem domu v San Justo.

SOBOTA, 14. septembra:

Redni pouk Slovenskega Srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

NEDELJA, 15. septembra:

Obletnica blagoslovitve Slomškovega doma s celodnevno prireditvijo.

SOBOTA, 28. septembra:

Redni pouk Slovenskega Srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

24. OBLETNICA

SLOMŠKOVEGA
DOMA

NEDELJA,
15. SEPTEMBRA

VSI LEPO VABLJENI!

Slovenska kulturna akcija

8. KULTURNI VEČER

XXXII. SEZONA

DR. MARKO KREMŽAR

MICHEL NOVAK, TEOLOGIJA GOSPODARSTVA

Predavanje bo v soboto, 7. septembra ob 20. uri v gornji dvorani Slovenske hiše.

Jaz sem Vstajenje in Življenje...

Na praznik Marijinega Vnebovzetja je po daljši bolezni odšel k Bogu po plačilo moj dobri in ljubljani mož

Jože Albreht

Iskreno se zahvaljujem g. Jožetu Škerbcu za prinašanje sv. obhajila in za posledno sv. maziljenje; msgr. Antonu Oreharju za mesečne obiske, pogrebni obred s sveto mašo in tolažilne besede; g. Danijelu Vrečarju za asistenco pri sv. maši; vsem slovenskim duhovnikom in duhovnikom salezijanske družbe za molitve ob krsti, zdravnikoma dr. Mihi Starihu in dr. Carlosu Idoyagu za izredno skrb in pomoč

Bog plačaj vsem, ki ste ga prišli kropiti, molili za njegov dušni blagor, darovali cvetje ter spremili na zadnji poti v cerkev in k zemskemu počitku na pokopališče Villegas.

Zalujoča žena FRANCKA
in ostalo sorodstvo.

Buenos Aires, ZDA, Hotedršica, Ljubljana, 16. avgusta 1985.

MLADINSKI
SDO
SFZ
PRISTAVA
DAN

NEDELJA, 1. SEPTEMBRA 1985

8.00 Pričetek tekem
11.15 Dviganje zastav
11.30 Sv. maša
13.00 Kosilo
17.30 Kulturni program

Nato prosta zabava
sodeluje MAGNUM

PRISRČNO VABLJENI

Zvezna odbora SDO in SFZ vabita vse rojake

na

16. pevsko - glasbeni večer

ki bo v soboto, 24. avgusta, ob 20,30 v Slov. hiši

Sodelovala bo mladina iz raznih okrajev Velikega Buenos Airesa. Vstopnice po A 1.- na razpolago pred prireditvijo od 18.30.

NAŠ DOM

SAN JUSTO

vabi na predstavo

Jalnove igre „Dom“

v izvedbi igralske skupine iz CARAPACHAYA

v soboto, 31. avgusta, ob 19. uri.

Po igri bo na razpolago večerja.

Naš Dom

San Justo

28. MLADINSKI DAN

NEDELJA, 8. SEPTEMBRA 1985

Marja Rodziewiczovna

H R A S T

(DEWALTIS)

Ragis se je oprl na palico in začel veselo, da ga kdo tujih poslušal, pripovedovati:

„To je bil velik junak, iz junakov — naš prvi! Junak, čeprav je nosil kožuh in je pasel pri kraljevskem slugi... Ko pa je zmaj strahoval deželo, kamor je prišel z morja, je kralj poslal generala nadenj, toda Wejdawutas ga je prehitel in ubil zmaja...“

Slavo je vzel seveda general, toda on je molčal in po davnem pasel krave...

In prišel je še hujši zmaj, tudi tega je ubil, medtem ko je general samo mrtvemu odsekal glavo in odnesel slavo. A Wejdawutas je molčal in ni prišel do slave, kajti nič mu ni bilo zanj, le za boj in da je koristil deželi...

A tretji zmaj je bil tako strašan, da je kralj obljubil hčerko tistemu, ki ga ubije. Wejdawutas je zopet šel nadenj sam samcat, do jutra se je vojskoval z njim, že ves obrizgan s krvjo, in ga ubil. Toda po nagrado ni šel, temveč se je vrnil k svojim kravam in jih pasel v molku kakor prej...

General pa je našel mrtvega zmaja, mu odsekal glavo in se vrnil na grad...

Pripravili so gostijo, toda Wejdawutas se ni veselil, ni ne jedel ne pil, temveč je moral — podkuriti kopel. Ko jo je podkuril, je začel obvezovati svoje rane, ki so bile še vse krvave. In takega je našla kraljična...

Vprašala ga je, kdo ga je tako zdelal — on je molčal. Kdo je? — on je molčal, samo pogledal jo je in onemel od začudenja...

Kraljična je vse povedala kralju. Zaslili so ga — on je molčal. Zatorej ga je začela znova prositi in prositi, naj govori — in on ji je vse priznal...

Kmalu se je razglasilo vse — general so se uprili in razburili ter so ga hoteli ubiti...

On pa je vstal in rekel: „Kje pa so zmajevi zobje iz teh glav, ki ste jih prinesli kralju?“ V njih ni bilo zob, kajti on jih je izruval in shranil...

Prinesli so zobe in — Wejdawutas je zrasel nad nje kakor orel, kot hrast nad vse ljudstvo. In kralj mu je dal hčerko za ženo, napravil ga za sina in voditelja, a generale je ponižal...

Tako je pripovedoval Ragis. Irenka ga je vsa prevzeta poslušala. Razumela je vse... Materni jezik je razumela že zelo dobro.

Med povestjo je dvignila oči na Marka — in zaiskrile so se ji v navdušenju. Prevzelo jo je zmagoslavje nad nečim, kar je on dobro razumel, kajti ko je Ragis končal, se je Marko hitro premaknil, zardel in rekel:

„Niste končali, kakor so naši predniki končavali: In rekla je kraljična Wejdawutu: Zakaj si molčal? On pa ji je odgovoril: Nisem bil vreden, da bi hodil v taki svetlobi, ali da bi vzel son-

(55) ce za ženo, kajti jaz sem le ubogi kravji pastir in revček...“

„Oho, to si si ti izmislil!“ se je razburil stari. „Ti boš mene bajke učil? Veš kaj: še nikdar nisem slišal, da bi kdaj v bajki kdo še po poroki z ženo govoril...“

Julka je prasnila v smeh po tej pripombi. Marka pa je bilo sram in se je ves polil z rdečico.

„Mati me je tako naučila,“ je zagodrnjal.

„Verjetno, ker samo babe tako govorijo, da nima za groš smisla!“

Julka je pogledala Irenko, potem Czertwana in spet Irenko. Nekaj je postavljala v svoji bistri pameti kodrasti glavi.

„Jaz sem pa celo slišala, kaj je Wejdawutu odgovorila žena,“ je zaklicala in rekla v smehu:

„Ej, nehaite že s temi neumnostmi!“ je zakričal nanje Ragis in odcepljal. Irenka pa je rekla:

„Povejte nam, kaj je odgovorila žena!“

„Tadaj je rekla kraljična: Nisi kravji pastir ampak junak, in večja svetloba sije od tvojega dejanja in tvojega meča kakor od moje krone.“

„Slabo je povedala kraljična!“ je ugovarila gospodična Orwidowa, vstala in izzivalno vrgla glavo nazaj: „Morala bi reči: enaka sva si ker te ljubim in ti mene. Ti mi nisi pastir, temveč mož, jaz ne kraljična, temveč tvoja žena! Bodi divja srečna!... Ali ne, gospod Czertwan?“

Marko je zapičil pogled v tla in dolgo molčal. Julka se je zasmejala in šla k Ragisu proti osmojenim panjem.

„Ali ne, gospod Czertwan“ je pono-

vila vprašanje gospodična.

„Wejdawut bi moral do konca trpeti in stisniti zobe!“ je zamrmral.

„Potemtakem bi se razbolel in umrl. Največji razum je — v prav čas molčati in v prav čas govoriti. Zato je on junak in vi ga imate za svoj vzor. Prosim vas, nikar ne pozabite na to bajko in je ne spreminjajte po svoji domišljiji! Ali mi morebiti hočete pokloniti svojega črnega praočeta? Zdi se mi, da bi mi z njim darovali svoj portret... Ali ga lahko ponesem s sabo v Pošwicce?“

„Lahko, gospodična...“

„Hvala vam, Wejdawut!“ ga je zavrnila z nasmehom.

Ozrla se je po razvalinah in se v hipu zresnila.

„Da se vrnem na najin pogovor: ali bi ne bili hudi name in bi mi ne zamerili, če bi vas nekaj zelo, zelo lepo prosila?“

„Če morem kaj storiti za vas, gotovo storim.“

„Sprejmite od mene les za novo stavbo. Storitte mi to uslugo!“

„Hvala, gospodična!“

„Torej sprejmete?“

„Ne, gospodična. Za dobro besedo sem vam hvaležen, toda ničesar ne potrebujem...“

„Ne trpim vas, gospod!“ je skoraj zakričala z jezo v glasu in kretnji. „Brez srca ste in brez nežnosti. Ali mislite, da je lahko in prijetno prenašati celo goro obveznosti, kakor ste jih vi navajili name v tem četrtr stoletju?“

Obrnila se je naglo in odšla. Kočija je čakala nanjo. Hotela je že sesti vanjo, ko se je nečesa spomnila in obstala.

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA
Teléfono: 69-9503

G l a v n i u r e d n i k :

Tine Debeljak ml.

U r e d n i š k i o d b o r :
dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit,
dr. Katia Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 5775
	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 3824
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N° 299831	

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1985: Za Argentino A 5,30, pri pošiljanju po pošti A 6,00; Združ. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 69 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.
TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES - T. E. 362-7215